

Populasi Cina di Malaysia: Kepelbagaian Agama dan Penerimaan ke atas Cina Muslim

ZAINAB ISMAIL
WAN IBRAHIM WAN AHMAD

ABSTRAK

Populasi Cina adalah satu populasi yang unik. Antara keunikan yang menonjol dalam populasi Cina ialah wujudnya kepelbagaian dari segi dialek dan agama. Tujuan makalah ini adalah untuk menganalisis populasi Cina di Malaysia, kepelbagaian agama yang dianuti oleh mereka, dan bagaimana penerimaan mereka terhadap ahli yang menganut agama Islam. Data yang dikumpul dalam makalah ini ialah data sekunder yang diperolehi daripada bahan dokumentasi. Data dianalisis secara deskriptif. Hasilnya makalah ini mendapati populasi Cina adalah satu komponen penting dalam struktur demografi Malaysia. Mereka merupakan satu populasi yang mempunyai jumlah yang besar dan membentuk kira-kira lebih separuh etnik Melayu di Malaysia. Bagaimanapun dari segi geografi, taburan mereka adalah tidak sekata. Mereka menganut pelbagai agama. Kebanyakan mereka menganut agama Buddhisme, Konfusianisme, Taoisme atau agama Tradisi. Terdapat juga dalam kalangan mereka yang menganut agama Kristian atau Islam, dan terdapat juga yang tidak menganut apa-apa agama. Dari segi penerimaan mereka mempunyai tahap toleransi beragama yang tinggi. Mereka boleh hidup dalam satu keluarga yang berlainan agama, di bawah satu bumbung dengan aman damai tanpa perasaan syak wasangka di antara satu sama lain. Bagaimanapun mereka tidak boleh hidup bersama dengan ahli keluarga yang menganut Islam kerana mereka menganggap ahli keluarga yang menganut Islam akan meninggalkan budaya hidup yang diwarisi sejak turun temurun dan memutuskan hubungan kekeluargaan.

PENDAHULUAN

Malaysia adalah sebuah negara majmuk kerana mempunyai pelbagai kaum atau kumpulan etnik. Faktor kepelbagaian kaum ini adalah suatu faktor yang mencabar bagi Malaysia khususnya dalam konteks

pembentukan bangsanya sendiri iaitu bangsa Malaysia. Ramai orang Melayu yang masih berpendapat bahawa mereka berbangsa Melayu. Begitu juga dengan etnik Cina atau India, mereka masih mempersepsikan bangsa mereka sebagai bangsa Cina atau bangsa India. Persepsi ini adalah tidak relevan kerana dalam satu negara sepatutnya mempunyai satu bangsa sahaja, dan dalam konteks Malaysia, bangsa yang sepatutnya ada ialah bangsa Malaysia, bukan bangsa Melayu, Cina atau India. Etnik Melayu, Cina dan India adalah tergolong ke dalam satu bangsa sahaja, iaitu bangsa Malaysia. Perbincangan dalam makalah ini merupakan usaha untuk memperihalkan kemasukan populasi Cina ke Tanah Melayu sehingga populasi tersebut sekarang ini menjadi satu komponen penting kepada Malaysia.

Dari segi demografi, populasi Cina telah berkembang pesat di Malaysia hingga kini. Dari segi ekonomi pula, populasi Cina telah menjadi tulang belakang kepada perkembangan dan kemajuan ekonomi negara. Bermula dengan kemasukan beramai-ramai penduduk Cina dari negara China dan penduduk India dari negara India pada penghujung abad ke-19M, Malaysia kini dianggap sebagai negara berbilang kaum atau bermasyarakat majmuk. Menurut sejarah kedatangan populasi Cina ke Malaya pada waktu itu, khususnya ke Melaka telahpun bermula lama sebelum tarikh kemasukan beramai-ramai tersebut. Sejarah juga telah mencatatkan hubungan awal dalam bidang ekonomi, politik dan kebudayaan di antara kerajaan Melayu Melaka dengan Negara Cina, keadaan politik yang tidak stabil di negara Cina, dan penjajahan kuasa Eropah di Kepulauan Melayu merupakan gerak kuasa utama kepada pembentukan negara berbilang kaum di Malaysia. Populasi Cina di seberang laut didapati berjaya menarik minat ramai penyelidik untuk meneroka bagaimana populasi Cina ini berjaya menjadi satu komponen penduduk yang berjaya dari segi ekonomi. Makalah ini tidak bermaksud untuk menganalisis permasalahan ini, tetapi bertujuan untuk menghuraikan populasi Cina di Malaysia dari segi demografi, pertumbuhan, perubahan, kepelbagaian agama dan penerimaan populasi Cina ke atas Cina Muslim yang menganut agama Islam. Data sekunder dalam perbincangan ini diambil daripada *Laporan Am Banci Penduduk 1991* dan pelbagai buku berkaitan dengan masyarakat Cina.

PEMBENTUKAN MASYARAKAT BERBILANG KAUM DI MALAYSIA: KEMASUKAN POPULASI CINA

Hubungan awal di antara negara Cina dengan kerajaan Melayu telah bermula sejak zaman berzaman. Semasa kerajaan Eropah masih

dibelenggu oleh zaman Feudal, negeri-negeri Melayu telah muncul sebagai pusat perdagangan penting. Pada zaman kesultanan Melayu Melaka, Tanah Melayu menjadi pusat perdagangan utama pelbagai bangsa sama ada dari Timur atau Barat. Pada waktu tersebut populasi Cina mula masuk ke Tanah Melayu. Kemasukan populasi Cina pada waktu itu adalah terhad kepada para pedagang, pengembara, pengembang dan pengamal agama Islam. Terdapat dalam kalangan mereka yang datang ke Tanah Melayu untuk bekerja, berbakti, menyumbang tenaga dan menunjukkan taat setia kepada kerajaan Islam Melaka pada waktu itu.

Sejarah menunjukkan populasi Cina telah mengunjungi Tanah Melayu sejak abad ke-12M lagi. Sebagai contoh pada abad ke-12M, negeri Terengganu telah dikenali oleh para pedagang negara China. Catatan sejarah ini boleh dikaji dalam buku-buku sejarah negara China yang menunjukkan pada abad tersebut terdapat perkataan seperti *Teng-Ya-Nu* atau *Teng-Ya-Nung* yang dianggap merujuk kepada perkataan Terengganu (Wan Ibrahim Wan Ahmad & Wan Salihin Wong Abdullah, 2002). Oleh itu dapat dikatakan bahawa hubungan di antara orang Cina dari negara China dengan orang Melayu di Tanah Melayu telah pun berlaku sejak awal abad ke-12M lagi. Bagaimanapun kemasukan populasi Cina yang berskala besar hanya bermula pada penghujung abad ke-19M dan awal abad ke-20M, iaitu selepas Inggeris berjaya menguasai Melaka, Pulau Pinang dan Singapura pada pertengahan abad ke-19M. Sejak itu telah berlaku secara beransur-ansur proses pertumbuhan penduduk dan pembentukan masyarakat berbilang kaum di Malaysia. Pada tahun 1826 penduduk Melaka umpamanya dianggarkan 25,000 orang dan daripada jumlah tersebut kira-kira 16 peratus adalah terdiri daripada penduduk keturunan Cina. Di Pulau Pinang pula (termasuk Seberang Perai) dianggarkan mempunyai penduduk 30, 000 orang di mana 28 peratus daripadanya adalah penduduk Cina (Tengku Anuar, 1991).

Pada tahun 1868, jumlah penduduk di negeri Johor pula berjumlah 78, 000 orang. Daripada jumlah ini kira-kira 50 peratus adalah orang Cina (Sidang Pengarang ILBS, 1992). Di antara tahun 1881-1900 terdapat lebih 1.6 juta orang Cina yang telah berpindah ke Selangor dan Perak, di mana pada tahun 1901 terdapat seramai 301, 463 orang penduduk Cina di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu berbanding seramai 313,205 orang penduduk Melayu (Tengku Anuar, 1991). Sejak tahun tersebut hingga tahun 1931, jumlah orang Cina di Negeri-Negeri Selat didapati mencapai angka 663,518 orang, di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu berjumlah 711,540 dan di Negeri-Negeri Melayu Tak

Bersekutu pula berjumlah 330,857 orang (Sidang Pengarang ILBS, 1992). Bagaimanapun Lembah Kinta di Perak dan Lembah Kelang di Selangor adalah dua kawasan yang menjadi tumpuan migran Cina di Tanah Melayu pada waktu itu. Azmah Abdul Manaf (2001) menyatakan populasi Cina ini terbahagi kepada beberapa puak berasaskan dialek pertuturan mereka. Kelompok bahasa Teochew dan Kantonis berasal dari Kwantung, Hokkien dari Fukien, Hakka berasal dari kawasan pergunungan Kwantung serta dialek Hainanis dari Pulau Hainan.

Oleh yang demikian jumlah dan komposisi penduduk di negeri-negeri Melayu mengalami perubahan pesat sejak pertengahan abad ke-19M tersebut. Keadaan ini adalah berikutan dengan dasar campur tangan dan penaklukan Inggeris untuk kepentingan politik dan eksploitasi ekonomi mereka, yang akhirnya telah menggalakkan perpindahan dan kemasukan beramai-ramai populasi Cina dan juga populasi India ke negeri-negeri Melayu. Kemasukan beramai-ramai populasi Cina dan populasi India dilihat sebagai satu keperluan oleh Inggeris untuk mengeksploitasi sumber-sumber asli di Tanah Melayu seperti perlombongan bijih timah, atau untuk mengintensifkan kegiatan ekonomi yang lain seperti pembukaan ladang getah secara besar-besaran, pembinaan jalan raya dan landasan keretapi serta pelabuhan ekspot bagi memudahkan usaha eksploitasi sumber ekonomi yang ada di Tanah Melayu. Oleh kerana keadaan tidak stabil, terutamanya dari segi lebihan penduduk, kemiskinan, pengangguran, kebuluran, kongsi gelap dan pelbagai masalah sosial dalam beberapa wilayah di tengah dan selatan negara China, termasuk Pemberontakan Taiping pada tahun 1857, maka ia menjadikan usaha Inggeris untuk membawa masuk secara beramai-ramai populasi Cina ke Tanah Melayu lebih mudah. Selain itu keadaan yang sukar di negara China pada waktu tersebut juga telah menyebabkan populasi Cina ini datang ke Tanah Melayu untuk mencari rezeki. Sebahagian besar daripada mereka adalah datang melalui orang tengah Cina yang turut mengaut keuntungan daripada penghijrahan ini.

BEBERAPA FAKTA DEMOGRAFI POPULASI CINA DI MALAYSIA

Malaysia merupakan sebuah negara yang mempunyai tiga etnik terbesar iaitu Melayu, Cina dan India. Ketiga-tiga etnik ini adalah etnik yang terbesar, yang membentuk penduduk di Semenanjung Malaysia. Di samping itu Malaysia juga mempunyai etnik lain iaitu Iban, Kadazan, dan Dayak yang mendominasi struktur penduduk di Sabah dan

Sarawak. Para ahli demografi sosial, khususnya ahli sosiologi yang berminat dalam kajian kependudukan didapati sering membuat penganalisan ke atas tiga komponen utama demografi, iaitu mortaliti, fertiliti dan migrasi.

Di samping itu ahli sosiologi juga menumpukan kajian mereka kepada aspek lain mengenai kependudukan yang membawa kepada perubahan komponen ini, seperti perkahwinan, perceraian serta pelbagai faktor sosio ekonomi yang berkaitan dengan variabel demografi tersebut. Kesemua komponen tersebut didapati mempengaruhi perkembangan, pertumbuhan dan perubahan struktur demografi sesuatu tempat. Dengan berasaskan fakta ini, maka kemasukan populasi Cina ke Malaysia boleh mempengaruhi pertumbuhan dan perubahan struktur demografi di Malaysia. Ini kerana kemasukan ini dianggap satu bentuk migrasi yang tentunya boleh mempengaruhi perubahan struktur demografi sesuatu masyarakat. Untuk melihat pertumbuhan dan perubahan ini, maka bahagian ini menganalisis beberapa fakta demografi yang penting dan berkaitan dengan populasi Cina ini.

TABURAN PENDUDUK CINA DI MALAYSIA

Berdasarkan komposisi etnik, *Laporan Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia* (1991) menunjukkan daripada sejumlah 17.6 juta penduduk di Malaysia pada tahun 1991, kira-kira 4.6 juta (28 peratus) adalah populasi Cina (Jadual 1). Dalam konteks Semenanjung Malaysia, daripada 14.5 juta penduduk pada tahun tersebut, 4.3 juta (29.4 peratus) adalah populasi Cina. Fakta ini menunjukkan proporsi populasi Cina adalah besar dan tidak jauh berbeza dengan proporsi populasi Bumiputra. Dengan kata lain perbezaan antara proporsi populasi Bumiputra Melayu dengan proporsi populasi Cina adalah kecil dan kurang daripada separuh.

Kemasukan dan penempatan migran-migran Cina ini adalah tertumpu di beberapa kawasan atau negeri tertentu sahaja seperti Lembah Kelang di Selangor, Lembah Kinta di Perak, Johor, Pulau Pinang dan Melaka. Pola ini masih kekal sehingga ke hari ini di mana sebahagian besar populasi Cina Malaysia adalah tertumpu di negeri-negeri ini. Bagi negeri-negeri lain, populasi Cina ini adalah tidak ramai, dan boleh dikatakan sebagai golongan minority yang kebanyakannya telah berasimilasi dengan penduduk Melayu tempatan. Negeri Pulau Pinang dan Wilayah Persekutuan, Kuala Lumpur adalah dua buah negeri yang mempunyai populasi Cina melebihi komposisi Bumiputra iaitu 50.1 peratus dan 47.5 peratus berbanding 38.4 peratus dan 39.4

JADUAL 1 : Taburan Penduduk Cina di Malaysia

Kawasan	Etnik	Jumlah (ribu)	Peratus
Malaysia	Bumiputra	10,646.5	60.6
	Melayu	8,790.5	50.0
	Bumiputra lain	1,856.0	10.6
	Cina	4,945.0	28.1
	India	1,394.0	7.9
	Lain-lain	588.9	3.4
	Jumlah	17, 574.3	100.0
Semenanjung Malaysia	Bumiputra	8,433.8	58.3
	Melayu	8,306.2	57.4
	Bumiputra lain	127.6	0.9
	Cina	4,251.0	29.4
	India	1,380.0	9.5
	Lain-lain	410.5	2.8
	Jumlah	14, 475.4	100.0

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)
Komposisi Penduduk Cina Mengikut Negeri

peratus Bumiputra. Negeri Kelantan dan Terengganu adalah dua buah negeri yang mempunyai populasi Cina yang kecil iaitu kurang daripada lima peratus (Jadual 2).

Taburan geografi populasi Cina ini amat berkaitan dengan tahap pemodenan dan tahap pembandaran sesebuah negeri. Penumpuan populasi Cina pada umumnya adalah lebih tinggi di negeri yang tinggi tahap pembandarannya. Johor, Pulau Pinang, Selangor, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Perak dan Melaka merupakan negeri yang tinggi tahap pembandarannya. Oleh kerana itu negeri-negeri ini menjadi tumpuan penduduk Cina di Malaysia. Penempatan ini berlaku adalah disebabkan oleh faktor sejarah yang menempatkan populasi Cina ini di kawasan bandar untuk tujuan perniagaan dan perdagangan Inggeris.

JADUAL 2 : Taburan Peratusan Penduduk Cina
Semenanjung Malaysia Mengikut Negeri

Negeri	Bumiputra	Cina	India	Lain-lain
Johor	50.5	36.1	6.6	6.8
Kedah	74.3	16.6	7.4	1.7
Kelantan	94.1	4.6	0.5	0.8
Melaka	57.8	33.7	7.1	1.4
Negeri Sembilan	52.6	29.7	16.4	1.4
Pahang	73.5	19.0	6.1	1.3
Perak	47.8	36.0	13.7	2.5
Perlis	83.1	12.3	1.9	2.7
Pulau Pinang	38.4	50.1	10.9	0.5
Selangor	45.9	32.4	16.4	5.3
Terengganu	95.6	3.7	0.3	0.4
W.P.Kuala Lumpur	39.4	47.5	11.8	1.3
Sem. Malaysia	58.3	29.4	9.5	2.8

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

STRUKTUR UMUR POPULASI CINA

Struktur umur ialah taburan umur atau pembahagian umur penduduk dalam suatu masyarakat. Daripada struktur umur ini dapat dikenal pasti kumpulan umur mana yang lebih ramai, sama ada kumpulan umur kanak-kanak, dewasa atau penduduk tua. Kumpulan umur ini disusun ke dalam satu susunan yang dipanggil piramid penduduk. Struktur umur ini ditentukan oleh tiga komponen utama demografi iaitu fertiliti, mortaliti dan migrasi. Masyarakat yang mempunyai kadar fertiliti yang tinggi akan mempunyai taburan penduduk muda yang lebih ramai, dan kerana itu dalam konteks piramid penduduk, taburan seperti ini membentuk tapak piramid yang melebar yang ke atas semakin menirus (mengecil). Susunan umur di bahagian puncak piramid ialah memuatkan golongan penduduk tua. Jika masyarakat itu mempunyai kadar fertiliti yang lebih rendah, tapak piramid ini biasanya lebih kecil berbanding bahagian tengah yang melebar.

Berdasarkan Jadual 3 peratusan taburan struktur umur penduduk Cina didapati kumpulan umur di antara 0-14 adalah lebih tinggi

berbanding dengan kumpulan umur yang lain. Bagaimanapun jika dibandingkan dengan kumpulan umur yang sama daripada populasi Bumiputra, India dan Lain-lain, peratusan taburan struktur umur penduduk Cina dalam kumpulan umur ini lebih kecil. Keadaan ini sedikit sebanyak menggambarkan kadar fertiliti populasi Cina di Malaysia adalah lebih rendah berbanding etnik lain. Apabila kadar fertiliti rendah maka proporsi penduduk berumur muda adalah kecil. Ringkasnya dapat dirumuskan bahawa populasi Cina mempunyai peratusan warga tua yang agak besar. Taburan peratusan kumpulan umur populasi Cina dengan populasi etnik lain dapat dilihat dalam Jadual 3.

JADUAL 3 : Taburan Peratusan Kumpulan Umur Populasi Cina

Kumpulan Umur	Bumiputra	Cina	India	Lain-lain
0-14	40	30	34	41
15-24	19	18	19	17
25-34	16	17	19	15
35-44	11	14	13	10
45-54	7	9	7	7
55-64	4	6	5	5
65 +	3	5	3	4

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

UMUR MEDIAN POPULASI CINA

Umur median ialah umur yang membahagikan kumpulan umur penduduk kepada dua bahagian di mana separuh daripada jumlah penduduk mempunyai umur di bawah umur median, sementara separuhnya lagi mempunyai umur melebihi umur median. Secara tidak langsung umur median boleh digunakan sebagai ukuran kepada peningkatan jangkaan hayat umur penduduk. Pada masa lalu umur median penduduk di Malaysia adalah lebih rendah. Dapatan ini menggambarkan jangkaan hayat penduduk di Malaysia pada waktu itu adalah rendah. Akhir-akhir ini umur median penduduk di Malaysia semakin meningkat. Ini disebabkan jangkaan hayat penduduk Malaysia didapati semakin meningkat.

Berasaskan *Laporan Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia* (1991), umur median populasi Cina adalah lebih tinggi berbanding etnik

lain. Bagi populasi Bumiputra dan etnik lain, umur median ini kurang daripada 20 tahun. Umur median populasi India pula adalah lebih tinggi daripada populasi Bumiputra dan etnik lain-lain. Bagaimanapun umur median ini masih lebih rendah daripada populasi Cina (Jadual 4).

JADUAL 4 : Taburan Umur Median Populasi Cina di Malaysia

Kumpulan Etnik	Jumlah	Lelaki	Perempuan
Bumiputra	19.8	19.4	20.2
Cina	25.7	25.3	26.1
India	23.2	23.0	23.3
Lain-lain	19.7	20.1	19.3

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

Daripada data yang ditunjukkan melalui taburan umur median ini dapat juga disimpulkan jangkaan hayat di antara penduduk lelaki dengan penduduk perempuan adalah berbeza. Oleh kerana umur median penduduk perempuan lebih tinggi, maka dapat dikatakan jangkaan hayat penduduk perempuan adalah lebih tinggi berbanding penduduk lelaki. Selain itu oleh kerana umur median populasi Cina lebih tinggi berbanding etnik lain maka dapat dikatakan juga bahawa jangkaan hayat populasi Cina adalah lebih tinggi berbanding etnik lain bagi kedua-dua kategori sama ada lelaki atau perempuan.

TABURAN POPULASI CINA MENGIKUT TARAF PERKAHWINAN

Taraf perkahwinan adalah komponen penting yang boleh mempengaruhi pertumbuhan dan perubahan demografi. Perkahwinan boleh mempengaruhi kadar fertiliti dan kerana itu ia juga boleh mempengaruhi besar atau kecilnya saiz tapak piramid penduduk. Ini kerana kelahiran pada umumnya berlaku dalam keluarga, iaitu satu institusi di mana keabsahannya ditentukan melalui ikatan perkahwinan yang diiktiraf oleh masyarakat. Kelahiran di luar keluarga, walaupun ada, tetapi tidaklah begitu signifikan. *Laporan Banci Penduduk dan Perumahan* (1991) mengkategorikan taraf perkahwinan kepada empat iaitu belum pernah berkahwin, masih berkahwin, balu/duda dan bercerai/berpisah (Jadual 5). Populasi Cina lelaki yang belum berkahwin didapati lebih ramai berbanding etnik lain. Dalam konteks perempuan yang belum berkahwin populasi Cina dengan populasi India

didapati tidak jauh berbeza. Peratusan populasi Cina perempuan yang masih berstatus kahwin juga didapati lebih tinggi berbanding etnik lain. Untuk kategori taraf perkahwinan yang lain didapati tidak ada perbezaan yang ketara di antara semua etnik.

JADUAL 5 : Taburan Peratusan Populasi Cina Berumur 15 Tahun dan Lebih Mengikut Taraf Perkahwinan

Kumpulan Etnik	Belum Kahwin	Masih Berkahwin	Balu/ Duda	Bercerai
Lelaki				
Bumiputra	38.0	59.9	1.6	0.5
Cina	40.6	57.2	1.9	0.3
India	39.7	57.8	2.1	0.4
Lain-lain	37.4	59.9	2.0	0.6
Perempuan				
Bumiputra	29.6	60.4	8.1	2.0
Cina	31.8	59.3	8.1	0.7
India	32.1	57.6	9.4	0.9
Lain-lain	28.1	60.1	10.1	1.7

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

UMUR PADA PERKAHWINAN PERTAMA

Umur pada perkahwinan pertama adalah satu aspek penting dalam demografi. Dalam masyarakat yang sebahagian besar kelahiran berlaku dalam keluarga, umur perkahwinan pertama adalah penting kerana ia boleh mempengaruhi kadar fertiliti. Umur pada perkahwinan pertama ini boleh menyebabkan umur seseorang perempuan yang mula memasuki alam perkahwinan akan mengalami kritikal dari segi demografi kerana ia berkaitan dengan tempoh risiko (jangka masa kehamilan) seseorang perempuan boleh melahirkan anak. Perempuan yang berkahwin pada umur muda mempunyai jangka masa boleh melahirkan anak lebih lama dan mempunyai risiko kehamilan yang lebih banyak berbanding perempuan lain yang berkahwin pada umur lewat.

Dalam kalangan kumpulan etnik, populasi Cina didapati mempunyai min umur perkahwinan pertama yang lebih tinggi berbanding etnik lain. Jumlah min umur perkahwinan pertama bagi

populasi Cina ialah 28.0 tahun berbanding etnik lain yang hanya di sekitar 25 atau 26 tahun (Jadual 6). Jumlah min umur perkahwinan pertama bagi lelaki pula adalah lebih tinggi berbanding perempuan. Fenomena ini dapat dilihat dalam konteks min umur perkahwinan penduduk di Malaysia. Bagi populasi lelaki Cina, min umur perkahwinan pertama ialah 29.8 tahun berbanding etnik lain yang hanya di sekitar 27 tahun. Bagi populasi perempuan Cina pula, min umur perkahwinan pertama ialah 26.3 tahun berbanding etnik lain. Min umur perkahwinan pertama yang hampir menyamai populasi perempuan Cina ialah populasi perempuan India (min = 25.5 tahun). Ini bererti min umur perkahwinan pertama bagi populasi lelaki Cina dan populasi perempuan Cina adalah lebih tinggi berbanding etnik lain. Min umur perkahwinan pertama yang lebih tinggi ini bermaksud populasi Cina di Malaysia, sama ada lelaki atau perempuan memulakan perkahwinan pada umur yang lebih lewat.

JADUAL 6 : Taburan Min Umur Pada Perkahwinan Pertama
Populasi Cina di Malaysia

Kumpulan Etnik	Jumlah	Lelaki	Perempuan
Bumiputra	25.6	27.1	24.1
Cina	28.0	29.8	26.3
India	26.9	28.3	25.5
Lain-lain	26.0	27.9	24.0

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

KEPELBAGAIAN AGAMA DALAM KALANGAN POPULASI CINA DI MALAYSIA

Salah satu ciri asas mengenai masyarakat Malaysia ialah kepelbagaian dari segi etnik dan agama penduduknya. Agama yang meluas dianuti penduduk Malaysia ialah Islam. Kini lebih 10 juta penduduk Malaysia adalah beragama Islam. Jumlah ini adalah meliputi hampir 60 peratus penduduk Malaysia. Agama yang kedua besar di Malaysia ialah Buddha yang mempunyai penganut melebihi tiga juta. Agama lain seperti Kristian, Hindu dan lain-lain adalah tidak signifikan (Jadual 7).

JADUAL 7 : Taburan Peratusan Penduduk Malaysia
Mengikut Agama

Agama	Jumlah	Peratus
Islam	10, 275.2	58.6
Kristian	1, 412.3	8.1
Hindu	1, 112.3	6.4
Buddha	3, 222.1	18.4
Confucian/Tao/Agama Tradisi	928.0	5.3
Agama suku kaum/ folk	206.0	1.2
Lain-lain	82.6	0.5
Tiada Agama	353.5	1.4
Tidak diketahui	24.2	0.1
Jumlah	17, 498.1	100.0

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

Populasi Cina di Malaysia adalah satu populasi yang unik. Keunikan ini dapat ditinjau daripada beberapa aspek. Di antara keunikan yang menonjol ialah kepelbagaian dari segi dialek. Ting Chew Peh (1980) menyatakan terdapat sembilan kumpulan dialek utama dalam kalangan populasi Cina di Malaysia, iaitu Hokian, Kantonis, Hakka, Teochiu, Hainanis, Kwongsai, Hokchiu, Henghua dan Hokchia.

Menurut beliau lagi kesemua dialek ini adalah berasal dari Tenggara Tanah Besar China, terutama Kwangtung dan Fukien. Agama dianggap sebagai sesuatu yang kudus dan orang yang mengamalkan sesuatu agama selalunya tidak mudah untuk tinggal bersama di bawah satu bumbung yang mempunyai ahli isi rumah yang mengamalkan agama yang pelbagai. Bagaimanapun keadaan ini tidak menjadi satu persoalan dalam kalangan populasi Cina. Mereka boleh menganut pelbagai agama dan ahli keluarga mereka juga boleh mengamalkan agama pilihan mereka sendiri. Semua ahli keluarga ini boleh hidup di bawah satu bumbung dengan aman damai tanpa apa-apa perasaan syak wasangka di antara satu sama lain.

Dari segi populasi Cina menganut agama yang pelbagai, Ting Chew Peh (1980) menyatakan agama Cina seperti yang dianuti oleh orang-orang Cina merupakan satu gabungan dari pelbagai kepercayaan dan falsafah, khususnya gabungan dari unsur Buddhisme,

Konfusianisme, Taoisme dan pemujaan nenek moyang. Antara mereka ada yang menganut agama Buddha, Konfusianisme, Taoisme, agama tradisi, Islam, Kristian, Hindu dan lain-lain. Bahkan ada populasi Cina yang sehingga sekarang tidak menganut mana-mana agama. Namun secara umum orang Cina mempunyai tiga tradisi utama dalam sistem kepercayaan mereka iaitu Taoisme, Konfusianisme dan Buddhisme. Setiap tradisi ini mempunyai ajarannya yang tersendiri. Ajaran ini diberikan pengertian agama dalam bahasa Cina (Cheu Hock Tong, 1994). Maklumat mengenai agama dan kepercayaan populasi Cina di Malaysia boleh dilihat dalam Jadual 8.

JADUAL 8 : Taburan Peratusan Penduduk Malaysia
Mengikut Agama dan Kumpulan Etnik

Agama	Melayu	Bumiputra	Cina	India	Lain-lain
Islam	100.0	32.0	0.4	5.3	88.1
Kristian	0.0	47.0	7.8	8.1	5.2
Hindu	0.0	0.1	0.2	83.1	0.2
Buddha		0.7	68.3	0.7	6.1
Confucian/Tao/ Tradisi	0.0	0.2	20.2	0.1	0.1
Agama folk	0.0	11.3	0.1	0.1	0.0
Lain-lain	0.0	1.8	0.3	2.6	0.1
Tiada Agama	0.0	6.8	2.7	0.1	0.1
Tidak diketahui	0.0	0.1	0.3	0.1	0.0
Jumlah	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sumber: Disesuaikan daripada *Laporan Banci Penduduk 1991* (1995)

Berdasarkan *Laporan Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia* (1991), jumlah terbesar populasi Cina di Malaysia adalah penganut agama Buddha iaitu hampir 70 peratus. Agama yang kedua penting bagi populasi Cina ialah Konfusianisme, Taoisme dan agama tradisi iaitu 20.2 peratus. Jumlah mereka yang menganut agama Islam adalah kecil (0.4%). Walaupun begitu agama Islam boleh dikatakan sebagai agama kelima paling ramai penganutnya dalam kalangan populasi Cina di Malaysia. Jika populasi Cina yang menganut agama Islam ini menjalankan dakwah kepada ahli keluarga dan rakan-rakan mereka, maka terdapat kecenderungan jumlah populasi Cina yang menganut agama Islam akan bertambah dari masa ke semasa.

KEPELBAGAIAN AGAMA DAN PENERIMAAN KE ATAS CINA MUSLIM

Agama Islam bukan merupakan satu agama baru kepada populasi Cina di Malaysia dan negara China. Terdapat ramai orang-orang Cina di Malaysia dan negara China yang menganut agama Islam dan menjadi Cina Muslim yang taat. Menurut sejarah negara China dalam tahun 1282M kerajaan Samudra-Pasai telah mengirim duta-dutanya ke negara China (Hamdan Hassan, 1980). Samudra-Pasai adalah salah sebuah Kerajaan Melayu yang berperanan dalam sejarah perkembangan Islam di Alam Melayu (Zainab Ismail, 1986). Sejak awal kurun ke-14M pula, terdapat seramik Cina yang berunsurkan Islam telah dijumpai di negara China. Keramik Cina ini adalah peninggalan kebudayaan Islam yang bermutu tinggi di negara China. Menurut Othman Mohd. Yatim (1980), seorang pengkaji bahan budaya tempatan di Malaysia seramik ini dihasilkan sejak awal kurun ke-14M dan tradisi ini terus kekal hingga kurun ke-19M. Ia merangkumi satu jangka masa 500 tahun yang dimulai dari zaman pemerintahan Wangsa Ming hingga ke zaman pemerintahan Wangsa Ching. Beliau juga menyatakan Maharaja Cheng-te (1501-1521) adalah seorang maharaja yang beragama Islam.

Wujudnya populasi Cina yang beragama Islam juga boleh dikaji dalam catatan sejarah pemerintahan kerajaan Islam Melaka. Semasa pemerintahan kerajaan Islam Melaka terdapat ramai rombongan orang-orang Cina yang dihantar ke Melaka oleh Maharaja China pada waktu itu beragama Islam. Sebagai contoh Laksamana Cheng Ho adalah seorang Cina yang dikatakan beragama Islam. Begitu juga Puteri Hang Li Po yang dihantar ke Melaka untuk dikahwinkan dengan Sultan Melaka juga dikatakan adalah seorang Cina Muslim. Begitu juga rombongan orang-orang Cina yang singgah dan menetap di Ceribon, Indonesia untuk berbakti kepada salah seorang Wali Tujuh yang terkenal di situ, sebahagiannya dikatakan adalah orang Cina Muslim. Saki baki keturunan mereka ini dikatakan masih kekal di Ceribon dan sehingga kini masih beragama Islam.

Di Malaysia pada hari ini populasi Cina, malah semua populasi lain bukan sahaja bebas menganut agama pilihan mereka sendiri, tetapi mereka juga bebas melakukan upacara keagamaan mengikut agama mereka. Di sana sini terdapat kuil-kuil Hindu atau Buddha di samping gereja untuk penganut agama masing-masing. Pada musim perayaan pula penganut agama ini bebas mengadakan upacara perayaan keagamaan. Dalam konteks populasi Cina, agama yang paling banyak

dianuti ialah agama Buddha, Konfusianisme, Taoisme atau agama Tradisi. Bagaimanapun akhir-akhir ini disebabkan oleh kebebasan beragama dalam kalangan penduduk serta pendedahan populasi Cina kepada agama-agama lain selain Buddha, Konfusianisme, Taoisme atau agama Tradisi, maka ada sebahagian populasi Cina yang memilih untuk menukar agama kepada agama lain. Terdapat sebahagian mereka yang menganut agama Islam, agama Kristian atau lain-lain agama.

Kebanyakan populasi Cina yang terpelajar dan tinggal di bandar-bandar didapati menganut agama Kristian. Manakala populasi Cina yang tinggal di kampung pula didapati menganut agama sama ada Buddha, Konfusianisme, Taoisme atau agama Tradisi. Walaupun populasi Cina menganut pelbagai agama, namun mereka dapat hidup secara harmoni di bawah satu bumbung. Mereka juga didapati boleh hidup secara aman damai sebagai satu isi rumah, walaupun ada dalam kalangan ahli keluarga mereka yang menganut agama yang berlainan.

Keadaan ini agak berlainan jika ada ahli keluarga tersebut yang menukar agama kepada agama Islam. Berasaskan pergaulan penulis dengan ramai ahli populasi Cina yang menukar agama kepada agama Islam didapati kebanyakan keluarga terutama pada peringkat permulaan, tidak dapat menerima pertukaran agama ini. Walaupun akhirnya ramai keluarga yang boleh menerimanya, tetapi penerimaan tersebut memakan masa yang lama. Ia memerlukan usaha berpanjangan daripada populasi Cina yang bertukar agama kepada Islam untuk memberikan kefahaman bahawa pertukaran agama kepada Islam tidak bermakna mereka turut memutuskan hubungan kekeluargaan. Kebiasaannya populasi Cina yang menganut agama Islam akan menghadapi pelbagai masalah dan tentangan daripada ahli keluarganya yang tidak beragama Islam.

Terdapat banyak sebab mengapa populasi Cina tidak dapat menerima ahli keluarga mereka yang menukar agama kepada agama Islam. Antara sebab utama ialah ahli keluarga yang menganut agama Islam sering dianggap akan mengubah cara hidup mereka yang menjadi kebiasaan dan yang diwarisi sejak turun temurun apabila menjadi Muslim, sedangkan populasi Cina merupakan orang yang kental dengan cara hidup warisan nenek moyang yang menjadi pegangan mereka. Populasi Cina merupakan satu populasi yang amat berpegang teguh kepada tradisi atau kepercayaan nenek moyang. Oleh kerana cara hidup, kepercayaan atau tradisi nenek moyang amat berbeza dengan tradisi dan cara hidup dalam agama Islam, maka mereka khuatir ahli keluarga yang menganut agama Islam akan meninggalkan segala budaya tersebut dan seterusnya memutuskan hubungan kekeluargaan dengan mereka.

Keadaan ini tidak terjadi kepada populasi Cina yang menukar agama kepada agama lain. Populasi Cina yang memeluk agama lain selain Islam boleh meneruskan cara hidup lama tanpa memerlukan mereka melakukan apa-apa modifikasi cara hidup harian. Dengan kata lain mereka boleh meneruskan tradisi keluarga. Inilah antara faktor yang menyebabkan mereka boleh hidup aman damai tanpa sebarang syak wasangka jika ada di antara ahli keluarga yang beragama lain tinggal bersama dalam satu rumah.

Terdapat beberapa gerak kuasa yang menjadi pendorong dan menjadi sebab kepada ahli populasi Cina di Malaysia untuk menukar agama kepada Islam. Ada pandangan yang menyatakan desakan hidup terutama kemiskinan, atau kerana ingin berkahwin dengan orang Melayu Islam adalah faktor yang mendorong ahli populasi Cina untuk menukar agama kepada Islam. Ada juga pandangan yang menyatakan ahli populasi Cina memeluk agama Islam kerana inginkan identiti *Melayu* yang dianggap akan memberikan banyak kelebihan dari segi sosio ekonomi. Bagaimanapun jumlah tersebut adalah kecil dan tidak signifikan.

Kebanyakan ahli populasi Cina memeluk agama Islam adalah kerana tertarik dengan keindahan dan kesederhanaan agama Islam. Selain itu mereka memeluk agama Islam adalah kerana kesan pergaulan mereka dengan orang Islam itu sendiri, terutama rakan-rakan Cina Muslim yang telah memeluk agama Islam sebelum mereka. Bagi orang Islam, agama Islam adalah agama untuk semua populasi tanpa mengira suku bangsa atau warna kulit seperti firman Allah (s.w.t.) dalam *al-Qur'an*, Surah al-Hujurat (49): 13 yang bermaksud:

Wahai manusia, sesungguhnya Kami menciptakan kamu dari seorang lelaki dan seorang perempuan, dan menjadikan kamu berbangsa-bangsa, dan bersuku-suku supaya kamu saling kenal mengenali. Sesungguhnya orang yang paling mulia di antara kamu di sisi Allah ialah orang yang paling bertaqwa...

Jelasnya, ramai ahli populasi Cina menukar agama mereka kepada Islam adalah disebabkan oleh faktor agama Islam itu sendiri. Hakikatnya dewasa ini ramai dalam kalangan ahli populasi Cina Muslim di Malaysia adalah mereka yang mempunyai kefahaman Islam yang mendalam, dan sentiasa giat menyebarkan kefahaman agama Islam kepada rakan-rakan Cina yang masih belum memahami Islam.

KESIMPULAN

Populasi Cina adalah satu komponen penting dalam struktur demografi Malaysia. Populasi Cina ini merupakan satu jumlah populasi yang besar dan membentuk kira-kira lebih separuh etnik Melayu. Walaupun jumlah populasi Cina ini agak besar dalam struktur demografi, tetapi dari segi geografi taburan mereka adalah tidak sekata. Sebahagian besar mereka lebih tertumpu kepada negeri-negeri tertentu yang mempunyai kadar pembangunan yang tinggi. Keadaan ini selaras dengan aktiviti perniagaan yang menjadi tulang belakang populasi ini sejak dari permulaan kedatangannya ke Tanah Melayu. Negeri Kelantan dan Terengganu adalah dua buah negeri yang mempunyai populasi Cina yang kecil. Berasaskan penyebarannya yang tidak sekata, maka keadaan ini boleh menimbulkan implikasi tertentu pula ke atas tahap adaptasi masyarakat Cina itu sendiri dalam konteks masyarakat tempatan di Malaysia secara umum.

Oleh kerana populasi Cina di Kelantan dan Terengganu tidak besar seperti di Pulau Pinang, Perak dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, maka mereka telah berasimilasi dan beradaptasi dengan masyarakat tempatan. Sebahagian besar populasi Cina yang tinggal di Kelantan dan Terengganu menampilkan cara hidup kampung sebagaimana orang Melayu tempatan. Mereka bertutur dalam loghat Terengganu atau Kelantan, dan malah mereka juga berpakaian seperti mana orang Melayu tempatan. Populasi Cina ini juga mempunyai sifat-sifat yang dimiliki oleh orang Melayu tempatan seperti dari segi kesederhanaan, hidup susah-senang dan mengambil berat tentang jiran tetangga. Secara umum bentuk perilaku adalah dengan berbeza dengan ahli populasi Cina di negeri lain.

Populasi Cina di Malaysia adalah satu populasi yang unik. Ini adalah kerana di samping mempunyai kepelbagaian dari segi dialek, mereka juga mempunyai kepelbagaian dari segi agama dan sistem kepercayaan. Populasi Cina menganut agama Buddhisme, Konfusianisme, Taoisme atau agama nenek moyang mereka. Selain itu terdapat juga antara ahli populasi Cina yang menganut agama lain seperti Kristian atau Islam. Di samping agama-agama ini, terdapat sebahagian besar daripada populasi Cina yang tidak menganut apa-apa agama.

Dari segi penerimaan populasi Cina adalah satu populasi etnik yang mempunyai tahap toleransi beragama yang tinggi kerana ramai di antara ahli populasi Cina ini yang boleh hidup dalam satu keluarga yang berlainan agama. Ini disebabkan agama ini dianggap tidak banyak

menukar cara hidup harian mereka sekeluarga. Bagaimanapun keadaan agak berbeza apabila ada di antara ahli keluarga dalam populasi Cina yang menukar agama kepada Islam. Populasi Cina menganggap mana-mana ahlinya yang menganut agama Islam, maka mereka akan meninggalkan cara hidup yang diwarisi sejak turun temurun dan memutuskan hubungan kekeluargaan. Oleh kerana itu mereka akan berusaha untuk menghalang ahli keluarga daripada tertarik dengan agama Islam.

RUJUKAN

- al-Qur'an al-Karim*. Tafsir Pimpinan al-Rahman Kepada Pengertian al-Qur'an. 1988. Terj. Abdullah Basmeih. Kuala Lumpur: Bahagian Hal Ehwal Islam. Jabatan Perdana Menteri.
- Azmah Abdul Manaf. 2001. *Sejarah Sosial Masyarakat Malaysia*: Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.
- Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia. 1995. *Laporan Am Banci Penduduk 1991*. Jilid 1. Kuala Lumpur: Jabatan Perangkaan Malaysia.
- Cheu Hock Tong. 1994. Ying-Yang Dalam Sistem Kepercayaan Orang Cina. *Jurnal Antropologi dan Sosiologi*, 21 :79-89.
- Othman bin Mohd. Yatim. 1980. Sejarah Pembuatan Seramik China Untuk Penganut-Penganut Agama Islam. Dlm. *Islam di Malaysia*. Kuala Lumpur: Persatuan Sejarah Malaysia.
- Hamdan Hassan. 1980. Pertalian Pemikiran Islam Malaysia-Aceh. Dlm. *Tamadun Islam di Malaysia*. Kuala Lumpur: Persatuan Sejarah Malaysia.
- Sidang Pengarang ILBS. 1992. *Malaysia Kita*. Kuala Lumpur: International Law Books Services.
- Tengku Anuar. 1991. *Pengetahuan Kenegaraan Malaysia*: Kuala Lumpur: Nurin Enterprise.
- Ting Chew Peh. 1980. Komuniti Cina di Semenanjung Malaysia: Kepelbagaian, Pertubuhan dan Stratifikasi. *Jurnal Antropologi dan Sosiologi*, 8 :87-104.
- Wan Ibrahim Wan Ahmad & Wan Salihin Wong Abdullah. 2002. Keadaan Geografi Negeri Terengganu. Dlm. *Warisan Terengganu*. Awang Koding et al. (pnyt.). Kuala Terengganu: Kolej Universiti Sains dan Teknologi Malaysia.
- Zainab Ismail. 1986. Badan-Badan Dakwah dan Peribadi Generasi Muda Kini di Malaysia Barat. Latihan Ilmiah. Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM, Bangi, Selangor, Malaysia.
e-mel: zainab@ukm.my